

kritične samostojnosti na podlagi lastnih eksperimentov in lastnih znanstvenih opazovanj. Fiksacija znanstvenih pojmov je prešibka, značilna grupacija simptomov pri posameznih bolezenskih oblikah premedla, analiza psihotičnega stanja premalo eksaktna. V avtorjevih izvajanjih ni ne jasnosti, ne doslednosti, vse skupaj je nekako igranje z besedami. Kot primer navajam poglavje o psihotični pijanosti.

Avtor razločuje dvoje vrst alkoholskih intoleranc: kvantitativno in kvalitativno. Kvantitativna je v tem, da reagira človek že na majhne ali najmanjše množine alkohola s simptomi težje pijanosti, n. pr. s stadijem zamračenosti. Kvalitativna pa v tem, da se razlikuje reakcija individua na alkohol po svoji formi od navadnih, vsakdanjih pojavov pijanosti. «Obe vrsti intoleranc», tako nadaljuje avtor (str. 53), «mogo nastopati samostojno ali združeno, ali prelivajoče se druga v drugo, obe vzrasto lahko vsak čas iz navadne večje ali manjše pijanosti, vedno pa sta označeni s simptomi, katere pri navadnih alkoholizacijah bodisi glede jakosti bodisi glede drugovrstnosti pogrešamo, a jih sicer pogosto srečavamo pri psihozah. Zato sem se odločil, da nazovem te vrste pijanosti psihotične. Predpogoj psihotične pijanosti je vedno alkoholna intoleranca, bodisi kvantitativna ali kvalitativna, ali oboja.»

Na eni strani je torej alkoholna intoleranca predpogoj psihotične pijanosti, na drugi strani pa vzrašte ta intoleranca lahko vsak čas iz navadne večje ali manjše pijanosti, označena s simptomi, ki so značilni za psihotično pijanost. Jaz tega ne razumem, in Robida menda tudi ne.

V čem je pravzaprav psihotičnost psihotične pijanosti? Tega nam avtor nikjer precizno ne pove. O psihotični pijanosti na podlagi kvalitativne intolerance n. pr. pravi:

«Jasno je, da se bodo te vrste psihotičnih pijanosti dokaj bolj bližale psihozam kakor prejšnje (na podlagi kvantitativne intolerance). Zlasti psihotične pijanosti epileptikov in histerikoy nosijo pogosto skozi in skozi pečat epileptičnih in histeričnih zmedenosti in razburjenosti, zamračenosti, sanjivosti, absans in ekvivalentov, tako da v konkretnem slučaju ni možno vedno povedati ali se gre za psihotično pijanost na epileptični ali histerični podlagi, ali za epileptično zamračenost, izzvano od alkohola.»

Tudi to so samo besede. V čem pa je razlika med pojmi: epileptična zmedenost, zamračenost, sanjavost, absansa, ekvivalent? V čem razlika med epileptično zamračenostjo in zamračenostjo psihotične pijanosti na epileptični podlagi? V čem med zamračenostjo navadne in med zamračenostjo psihotične pijanosti itd.? Kaj razume avtor pod epileptično ali histerično barvano pijanostjo, kaj pod psihotično pijanostjo na epileptični, oziroma histerični, podlagi, kaj pod epileptično zamračenostjo, izzvano od alkohola? To ni učenost, temveč učeno premetavanje izrazov.

Robidova knjiga bo dobrodošla praktičnim zdravnikom, predvsem pa juristom, ne priporočal bi je pa našim medicincem kot uvod v znanstveno psihijatrijo iz enostavnega vzroka ne, ker sama ni znanstvena. *Dr. A. Šerko.*

Vladimir Dvorniković: Wilhelm Wundt i njegovo značenje. Zagreb 1920.

V tem spisu nam podaja Dvorniković vsebino in razvoj celokupnega Wundtovega znanstvenega dela. Kdor pozna ogromno širino Wundtovega pisateljevanja, Wundta kot ustanovitelja velikanskega psihološkega laboratorija v Lip-

skem in kot vzgojitelja cele generacije mladih psihologov, se mora čuditi, da se je pisatelju v formalnem in stvarnem pogledu posrečilo doseči svoj namen na 31 straneh majhnega formata. Seveda se je Dvorniković že v svoji «Savr. filozofiji» I/II pokazal izbornega poznavatelja in vestnega podajatelja celokupne moderne filozofije in njene literature, tako da morem le iz srca pozdravljati njegov sklep, izdati v doglednem času tudi popolno bibliografijo celokupne dosedanje jugoslovanske filozofske (in pedagoške) literature. Mene samega to plodonosno Dvornikovićevo delovanje tem bolj veseli, ker po svojem poklicu nisem zgodovinar, temveč teoretik filozofije, tako da morem Dvornikovićevo historično-filozofsko orijentacijo smatrati naravnost za najsrečnejšo izpopolnitev onih smeri, ki jih sam zasledujem na polju teoretično-filozofskih problemov. Kakor leži skoro neposredno za nami življenjsko delo globokega teoretika Petronijevića na eni in vestnega historika Bazale na drugi strani, med katerima nekako posreduje častitljiva osebnost Arnoldova, tako se mi zdi, da morem smatrati le za organsko nadaljevanje teh, nam mladim danih temeljev, če z novimi silami prodiramo v svetišče filozofije zopet od dveh strani, od historično-genetične in teoretično-konstruktivne. Začasno bo se morda zdelo, da so naša pota paralelna in brez koncentričnih sil: če pa bo ostal vsakdo izmed nas na svojem mestu in posvetil vse svoje moči le onemu delu, ki mu ga narekuje sama znanstvena vest, ni dvoma, da se bomo v tem in v takem skupnem delu morda prej nego slutimo dokopali do neobhodno potrebne končne sinteze med historično genezo in konstruktivno teorijo tudi v filozofiji, v oni stroki torej, v kateri stojimo v trenutku res še daleč za drugimi narodi.

Iz omenjenih razlogov tudi ne pridajem nobenih nadaljnjih stvarnih opomb k zgorajšnjemu spisu Dvornikovićeveemu; spis je kratek, jednat in točen, tako da ga more z užitkom in razumevanjem čitati vsakdo, ki ima vsaj v terminološkem pogledu že neko filozofično naobrazbo. Čisto drugo prašanje pa je, ki se tiče znanstvene vrednosti Wundtovih nazorov samih. V tem pogledu pa danes ni dvoma — to kaže tudi D. —, da je Wundt psiholog mnogo večji nego Wundt filozof sploh. Zdi se mi pa, da morem pokazati tudi ono točko — o tem D. ne govori —, ki je polagoma spravila Wundta filozofa daleč pod nivo Wundta psihologa. To točko tvori namreč po mojem mnenju Wundtovo principijelno pojmovanje psihologije kot samostojne znanosti, ono njegovo pojmovanje, ki mu sam ni sledil pri svojem podrobnem psihološkem delu, ki se pa v svojih nadaljnjih konsekvencah vleče vendar kakor rdeča nit skozi vso njegovo ostalo «filozofijo». To pojmovanje je po mojem prepričanju krivo; razlaga nam pa, zakaj je Wundt psiholog, ki v svojem podrobnem delu ni bil odvisen od tega svojega načelnega pojmovanja, mnogo večji nego Wundt filozof, ki je zgradil svojo filozofijo na temelju tega pojmovanja.

Wundt izhaja iz prašanja, kateri kriteriji ločijo nazadnje znanost od znanosti. Navaden človek bi mislil, da je take kriterije treba iskati v predmetu ali objektu znanosti, oziroma da se razne znanosti razlikujejo druga od druge nazadnje le po objektih, ki jih kot take raziskujejo. To mnenje pa je, pravi Wundt, naivno, predznanstveno: saj najgloblje razlike med znanostmi niso nikake predmetne, temveč le metodične razlike. To se vidi najjasneje pri

razliki med naravoslovnimi in psihološkimi disciplinami, ki je obenem najširša in najgloblja razlika med znanostmi. Naravoslovje in psihologija se pa ne razlikujeta v tem, da raziskujeta različne predmete, temveč edinole v tem, da obdelujeta z različnih vidikov isto na sebi enotno izkušnjo. Ni «naravoslovnih» objektov, za katere bi se ne zanimala tudi psihologija: kamen, roža, žarek itd., ki jih raziskuje naravoslovec, so obenem objekti psihologije, kot odnosne predstave (doživljanja) namreč, iz česar sledi, da je popolnoma napačno tradicijsko razlikovanje med «zunanjo» in «notranjo» izkušnjo, ki jo lahko le na dva načina obdelujemo, namreč posredno ali neposredno. Naravoslovje raziskuje to eno celokupno izkušnjo, v kolikor smatra njene objekte, oziroma njih lastnosti za nezasvisne od kateregakoli subjekta, psihologija pa le z ozirom na razmerje teh objektov k subjektu, t. j. le z ozirom na one njihove lastnosti, ki jih jim subjekt neposredno pripisuje. Staro razlikovanje med zunanjo in notranjo izkušnjo se mora torej zamenjati z razlikovanjem med posredno in neposredno izkušnjo, ki ne pripoznava nobene realne razlike med zunanjo in notranjo izkušnjo, smatrajoč to razliko le za razliko v vidikih, s katerih se obdeluje in raziskuje tam kakor tukaj le ista celokupna in v sebi enotna izkušnja, ki je — naravoslovno gledana — istovetna s celokupno izkušnjo v njeni posredni objektivni realnosti — psihološko motrena pa z isto celokupno izkušnjo, a v njeni neposredni subjektivni realnosti. Torej gre v resnici le za razliko v metodi in vidikih, če raziskuje naravoslovje pojave kakor kamen, luč, rožo..., t. j. «objektivni» del iste celokupne izkušnje, psihologija pa le pojave kakor predstava, čustvo, afekt..., t. j. zopet isto celokupno izkušnjo, toda v njeni bodisi spet objektivni (predstave), bodisi strogo subjektivni (čustvo, afekt) neposredni danosti.

Le na teh temeljih — pravi Wundt — se dá zasnovati psihologija kot plodonosna samostojna znanost. Da je to Wundtovo naziranje napačno, bom obširno pokazal na drugem mestu; tukaj mi v ta namen ni na razpolago dovolj prostora.

Fr. Veber.

L. N. Tolstoj: Otac Sergije. [Iz Tolstojeve zapuščine.] Prevod Nik. Vidakovića. (Mala Biblioteka 212.—214.) Izdanje J. B. Djurgjevića, Beograd-Sarajevo. (V cirilici.)

Nekoč smo sedeli v ljubljanski kavarni. Bilo je pred Božičem. Med pogovorom je znanec potegnil iz žepa pismo od svojega prijatelja, ki živi nekje v provinci, in nam prebral poslednji stavek: «Pozdravljam vas vse in želim, da bi se spominjali Gospoda našega, Krista.» Vtis je bil mogočen. Nekdo je dejal nehote: «Čuden človek!» Vsi drugi so molčali in v tem molku se je tajila misel, ki je govorila v vseh: «Kdo je neznanec, ki je tako preprosto izrekel nekaj tako svetega, silnega in lepega in tako resnega, kakor sama resnica.» Misel je zbudila predstave o globokem, vernem življenju, o samostojnem iskanju v samoti. «Kakšno je njegovo življenje?» se je vprašala — in nekaj kakor domotožje je prevzelo vso našo družbo.

Nekaj podobnega občuti človek, če bere Tolstojevega «Očeta Sérgija». Človek spremlja tega ambicioznega oficirja, ambicioznega meniha, vdanega puščavnika, oplitvelega čudotvorca, padlega meniha, skesanega grešnika in sibir-